

ACC. NR M. 14000: 1-8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Anders Mårtensson Lund
Härad: Albo Berättare: Bengt Frid
Socken: Andrarum Berättarens yrke: *lantbr. och magasin föreståndare*
Uppteckningsår: 1955 Född år 1875 i Andrarum 23

Bengt Frid bor i Ludaröd.

Umskare Häkans Ahlström. s. 1.

Almbuket. s. 2-4.

Hemmetts prydnade. s. 4-5.

Spisar. s. 6-7.

Jordkällare. s. 7.

Limbredning. s. 7.

Torgare. s. 8.

*LuF 49
N. No. 65.*

*Delarav 2
N. No. 81.*

Skriv endast på denna sida

ACC. NR M. 14000:1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Urmakare Håkan Ahlström.

Ahlström gjorde inte så många klockor. Hans gesällprov finns hos Hugo Ahlström Kävlinge. Förvaltaren Larsson som nu bor i Ystad har en klocka som Ahlström har gjort. Ingeniör Strandman, som bodde hos förvaltaren har troligtvis en sådan.

ACC. N:R M. 14000:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Alunbruket:

Jag har arbetat 18 år vid Alunbruket. Där hade jag hand om magasinet och redovisade för spannmålen. Mot stutet av Alunbrukets verksamhetstid var det bara tre män som arbetade. Det var inte så mycket bevänt med produktionen. Det som gjordes var rödfärg. Rödfärg gör man av en avfallsprodukt, som kallas gula slammen. Denna rördes ut i vatten, torkades, skars upp och sattes därpå på riktig tork. Efter torkningen skulle den in i ugnen. Där fick det hela sköta sig själv. Sedan fick den svalna och till sist siktades produkten.

Under Christina Pipers tid drevs bruket i sin största skala. En redovisning visar 609 verk samma arbetare. 8 st. pannor användes dygnet runt.

Christina Piper tjänade mycket pengar. Efter hennes tid har produktionen blivit mindre och mindre. Den sista pannan köptes av tyskarna till skrot innan första världskriget.

Magasinet nere vid verket är nog byggt 1743, för detta årtal står skrivet på trappan inne i Magasinet.

Vägen vid pannehusen var stensatt. Hospitalet var en reträtt plats för de sjuka. Det var mest sådana som varvtokiga. Där fanns många sådana.

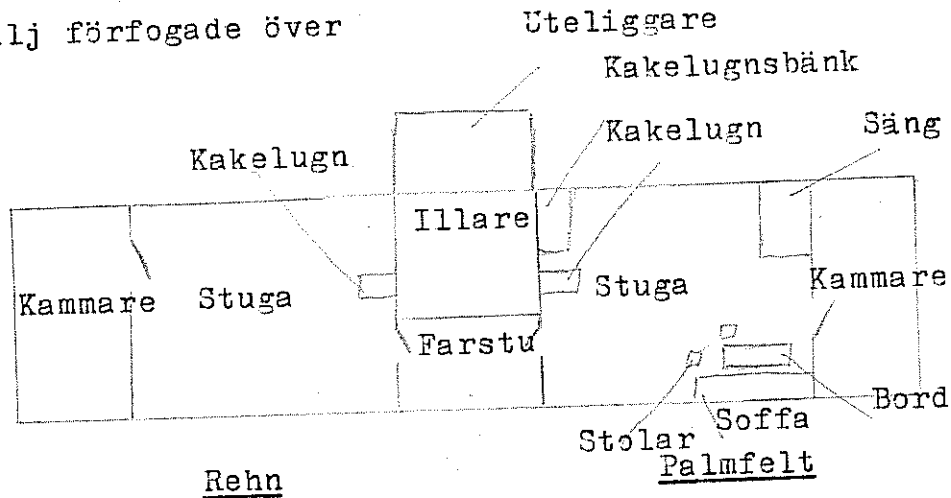
Uppe vid kaffestugan låg hus som var byggda in i Backen. Det var bara framsidan som var ~~xxx~~ av bräder. Det sista revs på

ACC. NR M. 14000:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1900-talet. I detta bodde tre familjer. Busarna bodde där bl.a. Namnet Bus har de fått, för att de kom från Bus. Nils. ~~Nils~~ Nicklasson bodde där också och hade många barn. Han hade bl.a. trillingar, som blev dragoner. Barnen har flyttat upp till Gärds härad.

Husen vid Verkaskolan låg längs två gator. De bildade nästan en fyrkant. De hade alla en bit jord, vilken låg i mitten av fyrkanten. Man bodde ofta två familjer i vart hus. Den öppna skorstenen, stugan och kammaren var det utrymme som varje familj förfogade över

ACC. N:R M. 14000:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Palmfelt var kusk hos förvaltaren, innan han körde med posten. Han körde posten med häst och vagn. Hästen hade han nere i stallet vid pannehusen.

Det var Norlin som hade handelsboden. Han var invalid. Han ville bli folkskollärare, men det fick han inte. Hans son har en smedja nere i Eljaröd.

Lövning:

På sommaren tog man in lövruskor, som hängdes i taket. Man hade dem, för att flugorna skulle samlas i dem. När de var fulla med flugor, vippade man papper om ruskan och kastade den i kakelugnen.

Golvet:

Man sandade på golvet och lade ene ovanpå. Man gjorde fint i huset till varje söndag; även utanför ingången.

Man hade stampad lera på golvet, och då skurade man aldrig. När man fick brädgolv, vet jag inte så noga.

Man hade trasmattor, som kvinnorna vävde om vintrarna.

Väggprydnader:

Väggarna var vitkalkade. Tapeter fick man omkring 1880. Det var snickarna, som började använda dem. Först tapetserade man bara en bit av väggen, ned till bänken.

ACC. N:R M. 14000:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tavlorna man hade, var tryck. Det var alla slags motiv. Areskog har inte gjort några tavlor. Han målade bara möbler och vagnar.

Bords- och skåpprydnader:

På söndagarna hade man en hemvävd duk på bordet. Det var en sådan duk, som hade fransar i ena änden, och det var vid husbondens plats.

Man hade soffa och bänkar runt bordet och vanligtvis 3-4 st. stolar.

I härbärgshuset stod 4-5 st. kistor och skåp. Vi var fem syskon, och vi hade var sin kista, där vi hade vårt tyg.

Skåpen var stora och höga. Man hade en blomvas eller något liknande på skåpen.

Blommor:

Man hade en blomsterkvast på bordet. Det var barnen som sprang och plockade blommor.

Några halmkronor hade man inte.

Belysning:

Man hade en tranlampa, som stod på en lampedalla, som hängde i taket. Fotogen fick vi omkring 1880. Eljaröd fick elektriskt ljus efter Andrarum. Det var omkring 1940.

Kakelugnar:

Här fanns det alltid öppna skorstenar.

Kakelugnar hade alla. De flesta är nedplockade och sålda till skrot. Vi hade många nedplockade kakelugnar nere i godsets materialbodar. Karping i Lövestad har bl.a. köpt några plattor därifrån, som han skulle sätta upp i sitt hus. Det stod Liö på många kakelugnar. De har kommit sjöledes, antingen till Åhus, Simrishamn eller Ystad. Alunbrukets utskippningshamn i Kivik var det inte mycket med.

Adam och Eva var det på många ugnar och även Karl XIV Johan. Man eldade med bokved och torv. Fem eller tio lass torv och baska fick man i lön. De som gick i arbete fick bränslet hemkört.

Bakugnen:

Bakugnen var halvt rundformad. Botten och valvet var av tegel. I bakugnen eldade man med ris eller ene, som var torrt. Man började elda vid den vänstra sidan och flyttade elden över hela botten, för att det skulle bli lika varmt i hela ugnen.

Man torkade även råg i ugnen men inte lin.

Kärl för matlagning:

Man använde kopparkärl på höga ben. De äldsta tre trefotingar-

ACC. N:R M. 14000:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

na (kelfot) var runda.

Man förvarade kött och sill i stenkrukor.

Man hängde aldrig kärlden över elden.

I brygghusen bryggde, slaktade och ystade man. Man rökte kött i skorstenen.

Järnspis:

När jag var påg, hade vi järnspis inne i stugan vid sidan om kakelugnen. På denna spis kokte vi kaffe. Den köptes av en järnhandlare.

Jordkällare:

Man använde jordkällare till potatis. På en plats vid bruket låg en 75 st.

Brydestua:

Jag har varit med om att bryda lin. Man eldade i brydestuan om natten. Dagen därpå kom vi dit vid elva tiden. Vi var 8 st. karlar, som hade var sin linbråk. När linet var bråkat, skäktade kvinnorna det. En kvinna skäktade vad två karlar hade bråkat. Framåt eftermiddagen hade vi mellanmål, och då dracks det brännvin. Sedan var det fart på karlarna. När vi var färdiga för dagen, blev det gille hela natten.

ACC. N:R M. 14000:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Torpare:

Det bodde 4 st. torpare i Kuskahusen, 3 st. i Kolarhusen. Rackare fanns här. Den s.k. stamfadern Christian Brolin kom hit, jag vet inte när, och han fick många barn. Sedan dess har här funnits gått om dem. De höll till nere vid backarna vid Lövestad. När de kom dragande fram längs vägarna med 3-4 enspännare och hela sin familj och ville ha husrum, var det ingen som vågade neka dem det. Man sade också, att de hade trollkonster för sig.

Torparna satt alltid kvar på sina ställen. Någon av sönerna skulle överta torpet. Det var sällan torparna flyttade. Nu på senare tid har torpens antal starkt minskat och allt fler och fler blir indragna.

Torparen hade en häst och några kof. 2 dagar i veckan gick man på dagsverke. Till en början fick man inga pengar, men senare fick man 25 öre om dagen. Torparna knorrade och fick efter hand mer betalt.

Torpstugorna var små och låga. Korsvirkeshus ~~xxx~~ lerklining. Stallet var sammanbyggt med boningslängan. I Kolarhusen var alla 4 torpen sammanbyggda.

Vintertid hade man ofta grisar och får inne i stugan. Jag har också sett att man har haft höns under sängen.